

Сучасні особливості ефективного використання спеціальних знань у господарському процесі

Загорняк Н.Б., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС, кандидат економічних наук

Однією з форм використання спеціальних знань є судова експертиза, її у сучасному господарському процесі можна визначити як «дослідження у встановленому законом порядку за допомогою спеціальних знань матеріальних об'єктів, процесів і явищ з метою отримання фактичних даних про наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін, а також інших обставин, які сприяють правильному вирішенню господарського спору» [1, с. 13]. Вирішуючи питання щодо призначення експертизи, суд керується необхідністю застосування спеціальних знань, значущістю факту, а також відсутністю інших достовірних та наявних доказів, що підтверджують спірний факт, тобто, наявністю потреби у створенні нових доказів, у разі, коли висновок експерта не можуть замінити інші засоби доказування. Використання спеціальних знань сприяє встановленню обставин, що мають значення для справи, а тому судова експертиза, виступаючи частиною інституту доказування, стала більш поширеною саме у господарському процесі.

На сьогодні саме господарське судочинство характеризується особливими потребами щодо застосування різноманітних знань, пов'язаних зі спеціальною освітою та професійним досвідом, оскільки спектр найпоширеніших напрямів судових експертиз, без яких вже важко уявити розгляд господарських справ, об'єднує інженерно-технічну, економічну, будівельно-технічну, почеркознавчу, товарознавчу, ґрунтознавчу, лінгвістичну, судово-екологічну експертизи [2, с. 56; 3, с. 63]. Водночас ефективному використанню спеціальних знань у господарському процесі не сприяє те, що унеможливлення роботи експерта нерідко трапляється з вини учасників процесу, які цілеспрямовано перешкоджають проведенню дослідження, не надаючи витребувані судом документи. Аналіз практики показав, що у подібних випадках практично не застосовуються норми Господарського процесуального кодексу України (надалі - ГПК України) щодо штрафів.

Вважаємо за потрібне також звернути особливу увагу не лише на права, але й на обов'язки господарського суду як учасника експертної діяльності. До них доцільно віднести: 1) за клопотанням учасників процесу, а у визначених законом випадках – за власною ініціативою, призначити експертизу, визначитися з конкретною установою або конкретним експертом, якими проводитиметься експертиза; 2) визначити завдання експертизи, об'єкти експертного дослідження, вид експертизи та формулювання питань; 3) підготовка необхідних матеріалів та направлення їх експерту; 4) оцінка вистовку експерта [3; 4]. Розглядаючи справи, господарські суди виходять з того, що призначення судової експертизи з ініціативи суду діючим господарсько-процесуальним законодавством не передбачається, до того ж не визначено випадків обов'язкового проведення експертизи. Так, відмовляючи своїм рішенням у справі №5011-47/2254-

201215.03.12 у задоволенні позовних вимог, господарський суд міста Києва зазначив, що, не дивлячись на звернення судом уваги представника позивача на необхідність застосування спеціальних знань для встановлення важливих для вирішення спору обставин, жодних клопотань про призначення судової експертизи з метою встановлення недоліків проданого товару до суду не надходило, і станом на день прийняття рішення позивачем всупереч ст. 33-34 ГПК України не надано доказів наявності зазначених недоліків [5]. Відмовляючи у задоволенні заяви про перегляд рішення у справі № 47/63 за нововиявленими обставинами, господарський суд міста Києва, послався на те, що суд, згідно, не наділений повноваженнями щодо встановлення обставин, що, як було ним зазначено, відносяться до спеціальних знань, при цьому саме заявник має довести обґрунтованість своїх тверджень належними доказами, чого ним здійснено не було [6]. Такою ж є позиція пленуму Вищого господарського суду України, яка знайшла своє відображення у Постанові, де з ініціативи суду передбачається призначення лише додаткової або повторної судової експертизи (п.п. 15.1-15.2) [7].

Вважаємо, що важливість функції експертизи як етапу у досягненні судової істини на сьогодні виявляється невиправдано зменшеною, зазначене утворює підстави для внесення відповідних змін та доповнень до положень господарсько-процесуального законодавства.

Список використаних джерел:

1. Бабенко В. В. Доказування в господарському процесі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право, господарсько-процесуальне право» / В. В. Бабенко. – К., 2007. – 18 с.
2. Янчук О. Ю., Федчишин А. А. Типові експертизи, які призначаються в господарському процесі / О. Ю. Янчук, А. А. Федчишин // Актуальні питання судової експертизи та криміналістики: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 7-8 лист. 2013 року). - Х.: Право, 2013. – С. 56 - 57.
3. Прокопаніч Г.К. Сучасні проблеми використання спеціальних знань у господарському процесі// Вісник академії адвокатури України.–2012.–№3.– С. 60-64.
4. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06 лист. 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
5. Рішення господарського суду міста Києва від 15 бер. 2012 р.. Справа № 5011-47/2254-201215.03.12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua>.
6. Ухвала господарського суду міста Києва від 22 груд. 2010 р.. Справа № 47/6322.12.10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua>.
7. Про деякі питання практики призначення судової експертизи : Постанова пленуму Вищого господарського суду України від 23 бер. 2012 року № 4 // Вісник господарського судочинства. – 2012. - № 3.- стор. 15.

До питання про об'єкти зовнішньоекономічних правовідносин

Петрина В.Н., професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПН НАВС, кандидат юридичних наук

Як відомо, будь-яка діяльність, в тому числі і зовнішньоекономічна, як предмет правового регулювання, має розглядатись як певні суспільні відносини. Невід'ємним елементом складу будь-яких правовідносин, в тому числі і зовнішньоекономічних, є об'єкт правовідносин. Згідно з положеннями